

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2025. № 2.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.2.85>

УДК 331.108.4:65.012.32 (043.5)

*О. М. Савицька,
к. е. н., доцент, доцент кафедри менеджменту підприємств,
Факультет менеджменту та маркетингу,
Національний технічний університет України «Київський політехнічний
інститут імені Ігоря Сікорського»*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1053-209X>

*О. А. Лютенко,
аспірант кафедри менеджменту підприємств,
Факультет менеджменту та маркетингу,
Національний технічний університет України «Київський політехнічний
інститут імені Ігоря Сікорського»*

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0005-3992-3632>

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ РОЗВИТКУ ТА ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМ КАПІТАЛОМ АВІАЦІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

*О. Savytska,
PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of
Management of Enterprises, National Technical University of Ukraine “Igor
Sikorsky Kyiv Polytechnical Institute”*

*О. Liutenko,
Ph. D. candidate of the Department of Management of Enterprises, National
Technical University of Ukraine “Igor Sikorsky Kyiv Polytechnical Institute”*

RESULTS OF THE STUDY OF THE STATE OF DEVELOPMENT AND FINANCIAL SUPPORT FOR THE MANAGEMENT OF INTELLECTUAL CAPITAL OF AVIATION ENTERPRISES OF UKRAINE

У статті досліджено проблеми управління інтелектуальним капіталом авіаційних підприємств України в умовах стрімких технологічних змін, глобальної конкуренції та економічної нестабільності, зокрема, зумовленої початком війни у 2022 році. Проведено аналіз стану фінансового забезпечення функціонування вітчизняних авіаційних підприємств, виявлено обмеженість традиційних фінансових та нефінансових індикаторів у відображенні стратегічної ролі знань, досвіду та інновацій в контексті управління інтелектуальним капіталом вітчизняних авіаційних підприємств. Визначено мету дослідження – розроблення інтегрованої методології аналізу та оцінювання стану ефективності управління інтелектуальним капіталом підприємств, що враховує специфіку авіаційного сектору та вплив зовнішніх факторів, зокрема цифровізації та кризових подій, на розвиток їх інтелектуального потенціалу. Проведено порівняльний аналіз фінансових показників компаній ТОВ «ПРОГРЕСТЕХ-УКРАЇНА» та ТОВ «БОІНГ УКРАЇНА», зосереджуючись на показниках: платоспроможності, ліквідності, фінансової стійкості та автономії, рентабельності та структури капіталу. Доведено, що зростання фінансової стійкості суб'єктів господарювання сприяє інвестиціям у розвиток інтелектуального капіталу, що є запорукою їх конкурентоспроможності та сталого розвитку підприємств. Крім того, аналіз змін чисельності персоналу дозволяє оцінити вплив управління людським капіталом на розвиток підприємств і загальну фінансову стійкість компаній. Практичні рекомендації статті спрямовані на розроблення управлінських стратегій з метою посилення ролі інтелектуального капіталу у забезпеченні довгострокового розвитку авіаційних підприємств України в умовах цифровізації, глобальних змін і трансформацій. Сформульовано рекомендації щодо необхідності використання результатів аналізу фінансових і нефінансових показників для ефективної реалізації стратегій сталого розвитку вітчизняних авіаційних підприємств, в тому числі при плануванні та удосконаленні управління їх інтелектуальним капіталом.

The article examines the problems of intellectual capital management of Ukrainian aviation enterprises in the context of rapid technological changes, global competition and economic instability, in particular, caused by the outbreak of war in 2022. The analysis of the state of financial support for the functioning of domestic aviation enterprises is carried out, the limitations of traditional financial and non-financial indicators in reflecting the strategic role of knowledge, experience and innovation in the context of intellectual capital management of domestic aviation enterprises are revealed. The purpose of the study is defined - to develop an integrated methodology for analyzing and assessing the state of efficiency of intellectual capital management of enterprises, taking into account the specifics of the aviation sector and the influence of external factors, in particular, digitalization and crisis events, on the development of their intellectual potential. A comparative analysis of the financial indicators of “PROGRES-TECH-UKRAINE, LLC” and “BOEING UKRAINE, LLC”, is carried out, focusing on indicators of solvency, liquidity, financial stability and autonomy, profitability and capital structure. It has been proven that the growth of financial stability of business entities contributes to investments in the development of intellectual capital, which is the key to their competitiveness and sustainable development of enterprises. In addition, the analysis of changes in the number of personnel allows us to assess the impact of human capital management on the development of enterprises and the financial stability of companies. Practical recommendations of the article are aimed at developing management strategies to enhance the role of intellectual capital in ensuring the long-term development of Ukrainian aviation enterprises in the context of digitalization, global changes and transformations. Recommendations are formulated on the need to use the results of the analysis of financial and non-financial indicators for the effective implementation of sustainable development strategies of domestic aviation enterprises, including when planning and improving the management of their intellectual capital.

Ключові слова: управління інтелектуальним капіталом, авіаційні підприємства, людський капітал, цифровізація.

Keywords: intellectual capital management, aviation enterprises, human capital, digitalization.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями.

У сучасних умовах, коли підприємства стикаються з глобальними викликами, зумовленими як зовнішніми економічними та політичними факторами, так і внутрішніми процесами, питання фінансової стійкості для суб'єктів господарювання набуває особливої актуальності. Особливо це стосується вітчизняних авіаційних підприємств, де ефективне управління фінансовими ресурсами, зокрема оптимізація структури капіталу, забезпечення високої ліквідності та підтримання фінансової автономії, є ключовими передумовами для впровадження інноваційних технологій і підвищення конкурентоспроможності. В умовах, коли зовнішні чинники, такі як військові дії та економічна невизначеність, впливають на стабільність фінансових показників, необхідно розробляти нові підходи до управління інвестиційним забезпеченням, що дозволяють мінімізувати ризики та забезпечити ефективне використання внутрішніх ресурсів для розвитку інтелектуального капіталу. Саме тому дослідження спрямоване на комплексний аналіз фінансової стійкості підприємств, зокрема на прикладі компаній ТОВ «ПРОГРЕСТЕХ-УКРАЇНА» та ТОВ «БОІНГ УКРАЇНА», з метою виявлення основних закономірностей, що визначають здатність компаній адаптуватися до змін ринкового середовища, а також на розробку практичних рекомендацій щодо оптимізації фінансових стратегій для забезпечення довгострокового інноваційного розвитку. Це дослідження має на меті не лише поглибити наукове розуміння взаємозв'язку між фінансовою стійкістю та інтелектуальним капіталом, але й надати практичні рекомендації для управлінців, що дозволять ефективно реалізовувати інвестиційні

проекти, оптимізувати витрати та посилити конкурентні позиції підприємств в умовах стрімких технологічних змін та глобальних викликів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

На сучасному етапі розвитку управління інтелектуальним капіталом авіаційних підприємств України значний внесок мають роботи дослідників та науковців, таких як: Голишева Є. О., Ілляшенко С. М., Ліпич Л. Г., Колодка А. В., Кузьмін О. Є., Хілуха О. А. та ін. Їхні дослідження охоплюють, як теоретичні засади, так і практичні аспекти управління нематеріальними активами, зокрема знаннями та інноваціями в умовах цифровізації. Наприклад, в монографії: «Управління інтелектуальним капіталом машинобудівних підприємств: теоретичні та прикладні положення» (2014) автори і науковці Хілуха О. А., Кузьмін О. Є., Ліпич Л. Г. [1] розглядають механізми адаптації моделей управління інтелектуальним капіталом для високотехнологічних підприємств, а дослідження авторів Ілляшенко С. М., Голишева Є. О., Колодка А. В. в монографії: «Управління інтелектуальним капіталом підприємства» (2017) пропонує методологічні підходи до оцінки інтелектуальних активів [2].

Попри значний внесок цих дослідників, сучасна література не завжди враховує специфіку авіаційного сектору, який характеризується високою технологічністю та стрімкими змінами ринкових умов. Особливу актуальність набуває адаптація існуючих моделей управління інтелектуальним капіталом до умов зовнішньої нестабільності, зокрема впливу кризових подій, таких як початок війни у 2022 році. У цьому контексті важливо визначити ключові показники, які б відображали внесок інтелектуального капіталу у розвиток та конкурентоспроможність авіаційних підприємств України.

Крім того, сучасні дослідження підкреслюють значення інтеграції цифрових технологій та активної співпраці з вищими навчальними закладами для розвитку інноваційного потенціалу підприємств. Проте подальші дослідження мають зосередитися на розробці спеціалізованих моделей

оцінки та управління інтелектуальним капіталом з урахуванням специфіки авіаційного сектору та впливу зовнішніх факторів.

Формулювання цілей статті (постановка завдання).

Метою даної статті є всебічне дослідження фінансової стійкості авіаційних підприємств України та визначення ролі ефективного управління фінансовими ресурсами у формуванні інвестиційного потенціалу для розвитку їх інтелектуального капіталу. Дослідження спрямоване на аналіз ключових фінансових показників, зокрема ліквідності, фінансової автономії, рентабельності та структури капіталу, з метою виявлення чинників, що впливають на здатність компаній адаптуватися до зовнішніх економічних викликів і внутрішніх управлінських процесів. Стаття має завдання продемонструвати, як оптимізація фінансової стратегії та ефективне використання внутрішніх ресурсів дозволяють не тільки мінімізувати ризики, пов'язані з зовнішньою невизначеністю, але й створити стабільну платформу для впровадження інноваційних технологій і підвищення конкурентоспроможності. Відтак, основним завданням є розробка практичних рекомендацій щодо покращення управління фінансовим та нефінансовим забезпеченням, що сприятиме довгостроковому інвестиційному розвитку підприємств, зокрема через зростання (в т.ч. розвиток) інтелектуального капіталу та адаптацію до стрімких змін у сучасному бізнес-середовищі.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Одним із основних показників ефективності діяльності підприємства є його фінансовий стан, який формується за рахунок структури активів, пасивів і власного капіталу. Стабільне зростання активів свідчить про наявність міцної ресурсної бази, що створює передумови для інвестування в розвиток нематеріальних активів – зокрема, впровадження інноваційних технологій, цифрових систем управління та підвищення кваліфікації персоналу. Значний обсяг власного капіталу виступає позитивним сигналом для внутрішніх інвестицій, оскільки дозволяє мінімізувати залежність від зовнішніх фінансових джерел і знизити ризики при реалізації інноваційних

проектів. Фінансові дані про доходи, витрати та прибутковість дозволяють оцінити ефективність господарської діяльності підприємства та його здатність генерувати надлишкові фінансові ресурси. Якщо прибутковість стабільна або зростає, це свідчить про успішне функціонування поточних управлінських процесів і створює потенціал для реінвестування прибутку у стратегічні напрямки розвитку. Такі інвестиції спрямовуються, зокрема, на модернізацію систем управління знаннями, розвиток корпоративної культури, інновацій та впровадження сучасних інформаційних технологій, що безпосередньо впливає на зростання/розвиток інтелектуального капіталу.

Аналіз коефіцієнтів ліквідності та рентабельності є важливим елементом оцінки фінансової стійкості. Високий рівень ліквідності свідчить про здатність підприємства швидко покривати короткострокові зобов'язання, забезпечуючи фінансову гнучкість і можливість оперативно реагувати на виклики ринку. Це створює стабільне середовище для впровадження нових управлінських рішень та підтримки інноваційних ініціатив. Аналіз динаміки фінансових показників дозволяє своєчасно виявляти слабкі ланки і впроваджувати коригувальні заходи.

У даному дослідженні основну увагу приділено аналізу управління інтелектуальним капіталом на прикладі компаній ТОВ «ПРОГРЕСТЕХ-УКРАЇНА» та ТОВ «БОІНГ УКРАЇНА». Для забезпечення комплексного підходу було використано фінансові звіти обох компаній за період 2020–2023 років, що надали важливу інформацію для оцінки їх інвестиційної спроможності у розвиток інтелектуального капіталу.

Для аналізу фінансової стійкості та інвестиційного потенціалу було обрано наступні ключові показники:

- ліквідності: коефіцієнти поточної, абсолютної та швидкої ліквідності;
- фінансової автономії: коефіцієнт автономії;
- рентабельності – показники рентабельності активів (ROA), рентабельності власного капіталу (ROE) та чиста маржа;
- структури капіталу;
- коефіцієнт покриття необоротних активів, показники власного капіталу і коефіцієнт заборгованості.

На основі отриманих даних було сформовано порівняльний огляд основних фінансових показників (див. табл. 1).

**Таблиця 1. Порівняльний огляд основних фінансових показників
ТОВ «ПРОГРЕСТЕХ-УКРАЇНА» та ТОВ «БОІНГ УКРАЇНА»
за 2020–2023 роки**

№ з/п	Показник	Компанія	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.
1	Поточна ліквідність	ТОВ «ПРОГРЕСТЕХ-УКРАЇНА»	2,33	1,24	1,11	1,11
		ТОВ «БОІНГ УКРАЇНА»	1,02	1,21	1,38	2,46
2	Абсолютна ліквідність	ТОВ «ПРОГРЕСТЕХ-УКРАЇНА»	0,56	0,37	0,43	0,1
		ТОВ «БОІНГ УКРАЇНА»	0,81	0,95	1,28	2,28
3	Швидка ліквідність	ТОВ «ПРОГРЕСТЕХ-УКРАЇНА»	2,33	1,24	1,11	1,11
		ТОВ «БОІНГ УКРАЇНА»	1,01	1,2	1,37	2,45
4	Коефіцієнт автономії	ТОВ «ПРОГРЕСТЕХ-УКРАЇНА»	0,58	0,20	0,11	0,12
		ТОВ «БОІНГ УКРАЇНА»	0,47	0,54	0,55	0,74
5	Рентабельність активів (ROA), %	ТОВ «ПРОГРЕСТЕХ-УКРАЇНА»	73,78	47,63	–0,20	0,87
		ТОВ «БОІНГ УКРАЇНА»	9,00	1,70	10,03	6,71
6	Рентабельність власного капіталу (ROE), %	ТОВ «ПРОГРЕСТЕХ-УКРАЇНА»	232,75	159,68	–1,85	7,52
		ТОВ «БОІНГ УКРАЇНА»	21,21	3,20	20,19	9,44
7	Чиста маржа, %	ТОВ «ПРОГРЕСТЕХ-УКРАЇНА»	24,63	17,65	–0,08	0,31
		ТОВ «БОІНГ УКРАЇНА»	10,42	1,55	8,27	2,80
8	Коефіцієнт покриття необоротних активів власним капіталом	ТОВ «ПРОГРЕСТЕХ-УКРАЇНА»	28,31	18,85	15,65	5,20
		ТОВ «БОІНГ УКРАЇНА»	101,92	122,40	146,31	200,37
9	Коефіцієнт заборгованості	ТОВ «ПРОГРЕСТЕХ-УКРАЇНА»	42,00	79,83	89,27	87,94
		ТОВ «БОІНГ УКРАЇНА»	53,49	46,14	45,32	25,56

Джерело: сформовано на основі даних звітності підприємств [3-4]

Для наочного представлення динаміки змін показників було побудовано лінійний графік (рис. 1), який чітко демонструє контраст між стабільним зростанням платоспроможності (ліквідності) у ТОВ «БОІНГ УКРАЇНА» та її поступовим зниженням у ТОВ «ПРОГРЕСТЕХ-УКРАЇНА».

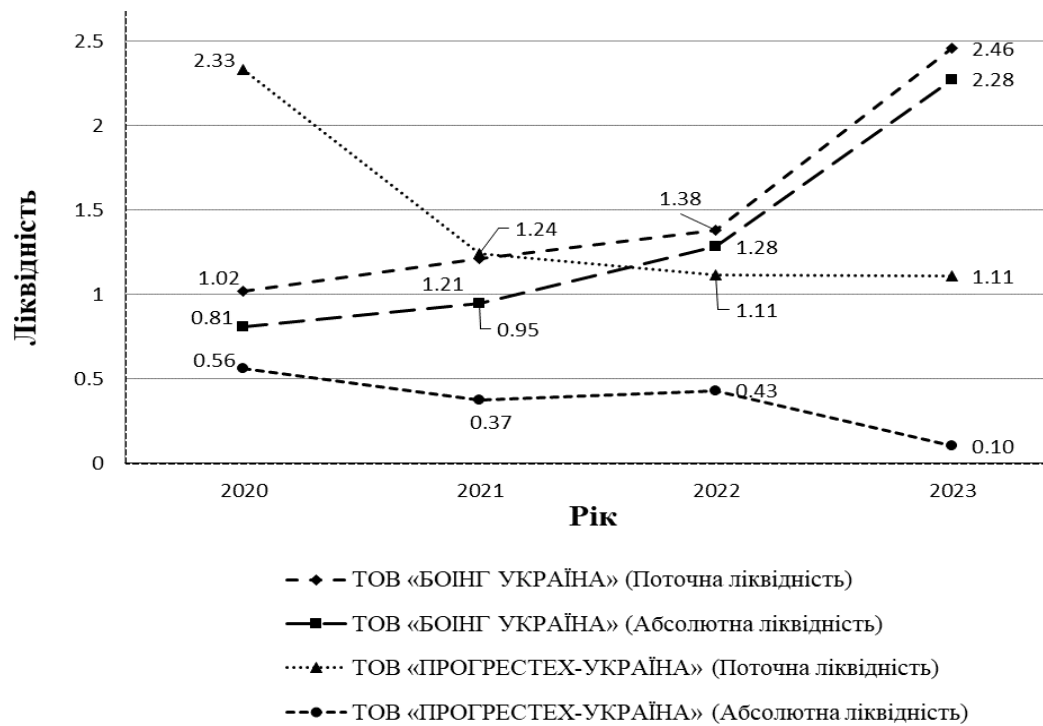

Рис. 1. Динаміка зміни показників платоспроможності (поточної та абсолютної ліквідності) ТОВ «ПРОГРЕСТЕХ-УКРАЇНА» і ТОВ «БОІНГ УКРАЇНА» за 2020-2023 рр.

Джерело: побудовано авторами на основі даних звітності підприємств [3-4]

Варто відзначити, що початок війни у 2022 році, як один із найзначніших зовнішніх викликів, міг суттєво вплинути на фінансові показники аналізованих компаній. Наприклад, для ТОВ «ПРОГРЕСТЕХ-УКРАЇНА» спостерігається різке погіршення показників рентабельності (ROA та ROE), а також значне зниження коефіцієнта автономії, що може бути наслідком зростання операційних витрат, перебоїв у постачанні ресурсів, зменшення замовлень та збільшення невизначеності на ринку. Падіння платоспроможності за показником абсолютної ліквідності до 0,10 у

2023 році також може свідчити про обмеження в доступі до ліквідних активів через кризову ситуацію та/або зростання поточних зобов'язань підприємства.

З іншого боку, ТОВ «БОІНГ УКРАЇНА» демонструє відносно стабільні та навіть покращені показники ліквідності, що може свідчити про здатність компанії адаптуватися до умов війни через оптимізацію внутрішніх процесів і ефективне управління фінансовими ресурсами. Зростання коефіцієнта автономії у 2023 році до 0,74 вказує на зниження залежності від зовнішніх джерел фінансування, що є важливим у період підвищеної невизначеності.

Результати аналізу свідчать про різні підходи компаній до управління фінансами та інвестиціями в інтелектуальний капітал. Наприклад, компанія ТОВ «ПРОГРЕСТЕХ-УКРАЇНА» у 2020 році демонструвала високий рівень поточної ліквідності – 2,33, що свідчило про наявність значних фінансових резервів. Проте в наступні роки цей показник поступово знижувався, досягнувши 1,11 у 2023 році. Схожа тенденція спостерігалась і в абсолютній ліквідності, яка впала з 0,56 до 0,10. Таке зниження може свідчити, як про зменшення вартості ліквідних активів, так і про зростання фінансових зобов'язань, що обмежує можливості для реінвестування в науково-дослідні проекти та модернізацію технологічної бази.

На відміну від цього, компанія ТОВ «БОІНГ УКРАЇНА» демонструє стабільне зростання ліквідності. Поточна ліквідність зросла з 1,01 у 2020 році до 2,45 у 2023 році, а абсолютна – з 0,80 до 2,27. Така позитивна динаміка свідчить про здатність компанії не лише ефективно виконувати короткострокові фінансові зобов'язання, але й використовувати ліквідні активи для фінансування інноваційних проектів, що сприяє розвитку інтелектуального капіталу.

Такий аналіз дозволяє зробити висновок, що висока фінансова гнучкість, забезпечена значними показниками ліквідності, є важливою передумовою для інноваційного розвитку компаній. В умовах цифровізації така гнучкість сприяє швидкій адаптації до змін ринку, впровадженню нових технологій та підтримці інтелектуального капіталу на високому рівні, що, у

свою чергу, підвищує конкурентоспроможність підприємств на міжнародному ринку та забезпечує їхню довгострокову стійкість.

Фінансова стійкість підприємства визначається не лише рівнем ліквідності, але й показниками фінансової автономії та структурою капіталу. Фінансова автономія є ключовим індикатором здатності компанії фінансувати свою діяльність за рахунок власних коштів, що особливо важливо для довгострокових інвестицій у розвиток інтелектуального капіталу. Високий рівень автономії свідчить про фінансову незалежність від зовнішніх джерел фінансування, що знижує ризики та забезпечує гнучкість при реалізації інноваційних проєктів.

Аналіз показників фінансової автономії та структури капіталу компаній ТОВ «ПРОГРЕСТЕХ-УКРАЇНА» та ТОВ «БОІНГ УКРАЇНА» демонструє кардинально різні підходи до управління фінансовими ресурсами. Так, ТОВ «ПРОГРЕСТЕХ-УКРАЇНА» протягом аналізованого періоду показала суттєве зниження коефіцієнта автономії – з 0,58 у 2020 році до 0,13 у 2023 році, що свідчить про зростаючу залежність від зовнішніх фінансових ресурсів. Паралельно, коефіцієнт заборгованості різко збільшився, досягнувши 0,88 у 2023 році. Така фінансова структура може вказувати на підвищені ризики та зменшення інвестиційної привабливості, що обмежує можливості для фінансування інноваційних ініціатив.

Натомість ТОВ «БОІНГ УКРАЇНА» демонструє протилежну динаміку: коефіцієнт фінансової автономії збільшився з 0,47 у 2020 році до 0,74 у 2023 році, що свідчить про посилення фінансової незалежності та зниження залежності від зовнішніх джерел фінансування. Поряд із цим, коефіцієнт заборгованості знизився до 0,26 у 2023 році. Така структура капіталу є ознакою фінансової стійкості, що створює сприятливі умови для довгострокових інвестицій у розвиток інтелектуального капіталу. Підвищення рівня автономії дозволяє компанії ефективніше планувати інноваційні проєкти, мінімізуючи фінансові ризики.

Для більш детального представлення цих показників у 2023 році наведено дані щодо рівня фінансової автономії та коефіцієнта заборгованості обох компаній (табл. 2).

Таблиця 2. Порівняльна характеристика оцінки фінансової автономії та коефіцієнта заборгованості ТОВ «ПРОГРЕСТЕХ-УКРАЇНА» та ТОВ «БОІНГ УКРАЇНА» за 2023 рр.

Показник	ТОВ «ПРОГРЕСТЕХ-УКРАЇНА»	ТОВ «БОІНГ УКРАЇНА»
Коефіцієнт автономії	0,12	0,74
Коефіцієнт заборгованості	0,88	0,26

Джерело: побудовано авторами на основі даних звітності підприємств [3-4]

Для візуалізації порівняльних показників фінансової автономії та рівня заборгованості компаній ТОВ «ПРОГРЕСТЕХ-УКРАЇНА» та ТОВ «БОІНГ УКРАЇНА» було побудовано стовпчиковий графік з групуванням даних за період 2020-2023 рр. (рис. 2). Такий підхід дозволяє візуально підкреслити переваги ТОВ «БОІНГ УКРАЇНА» у контексті фінансової стійкості та ефективного управління капіталом. Представлений аналіз демонструє, як зміцнення фінансової автономії позитивно впливає на здатність компанії інвестувати у розвиток інтелектуального капіталу. Це є ключовим чинником для успішної реалізації інноваційних стратегій, особливо в умовах цифрової трансформації бізнес-середовища, де інтелектуальні ресурси набувають все більшої ваги.

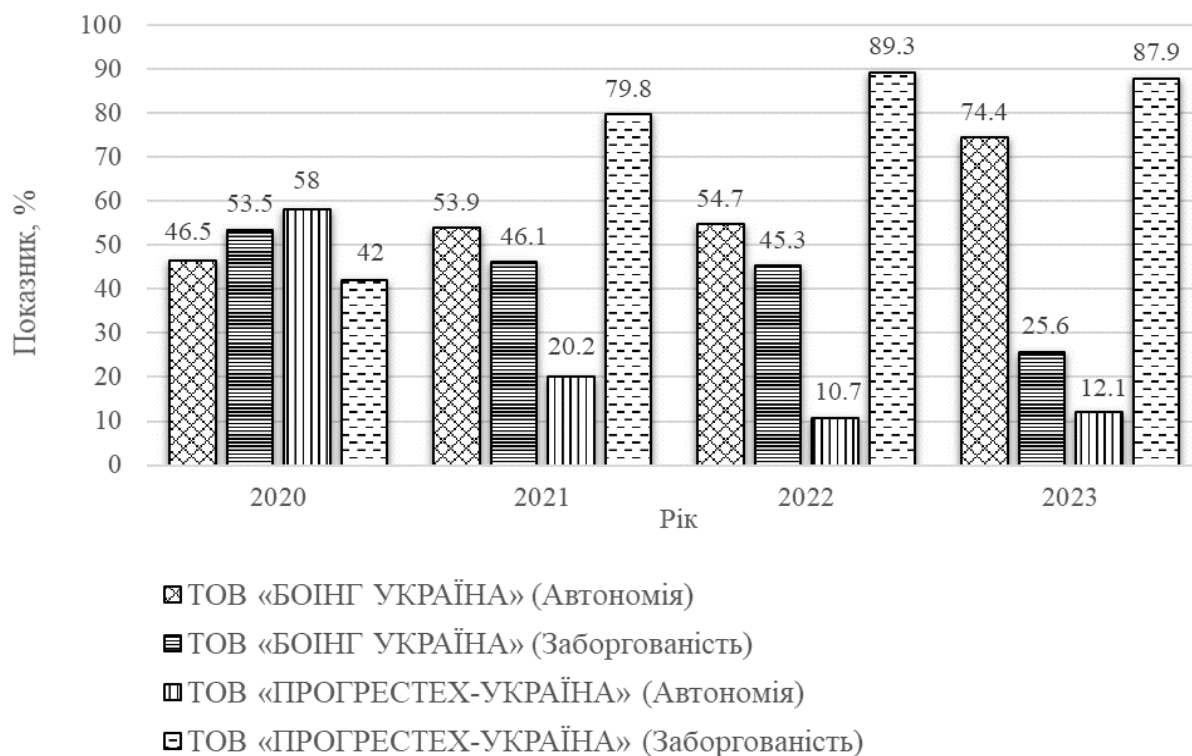

Рис. 2. Динаміка зміни показників фінансової автономії та заборгованості ТОВ «ПРОГРЕСТЕХ-УКРАЇНА» і ТОВ «БОІНГ УКРАЇНА» за 2020–2023 рр.

Джерело: побудовано авторами на основі даних звітності підприємств [3-4]

Порівняльний аналіз фінансової структури свідчить, що ТОВ «БОІНГ УКРАЇНА» займає більш стійкі позиції для довгострокового розвитку та впровадження інноваційних трансформацій. Компанія демонструє не лише фінансову стабільність, але й здатність до стратегічного управління інтелектуальними ресурсами, що сприяє підвищенню її конкурентоспроможності. На противагу цьому, ТОВ «ПРОГРЕСТЕХ-УКРАЇНА» стикається з викликами, пов'язаними з зростаючою залежністю від зовнішніх джерел фінансування та нестабільною фінансовою структурою. Ця ситуація вимагає перегляду фінансової стратегії з метою зниження рівня заборгованості та підвищення ефективності управління інтелектуальним капіталом, що дозволить зміцнити позиції компанії та забезпечити сталість інноваційного розвитку в умовах швидких технологічних змін.

Окрім показників фінансової автономії та ліквідності, важливою характеристикою фінансової стійкості є здатність ефективно використовувати наявні ресурси для генерації прибутку. Аналіз рентабельності активів (ROA) та рентабельності власного капіталу (ROE) дозволяє оцінити, наскільки ефективно компанії перетворюють інвестиції у прибуток – ключовий показник якості управлінських рішень.

Аналіз діяльності ТОВ «ПРОГРЕСТЕХ-УКРАЇНА» демонструє значні коливання показників рентабельності. У 2020 році компанія досягла високих результатів: ROA склав 73,78%, а ROE – 232,75%. Проте у 2022 році ці показники різко знизились (ROA – до -0,20%, ROE – до -1,85%), а у 2023 році, попри деяку стабілізацію, залишилися на низькому рівні (ROA – 0,87%, ROE – 7,52%). Такі коливання можуть свідчити про проблеми в управлінні витратами, неефективність виробничих процесів або вплив зовнішніх чинників на бізнес компанії (військовий стан в Україні).

На противагу цьому, ТОВ «БОІНГ УКРАЇНА» демонструє стабільні фінансові результати протягом усього аналізованого періоду: ROA коливався в межах 9,00–10,03%, а ROE – в межах 20,19–21,21%. Невеликі коливання цих показників свідчать про стабільність управлінських процесів та ефективне використання наявних ресурсів для забезпечення прибутковості. Крім того, показник чистої маржі залишався стабільним (від 8,27% до 10,42%) у ТОВ «БОІНГ УКРАЇНА», тоді як у ТОВ «ПРОГРЕСТЕХ-УКРАЇНА» спостерігалася значна волатильність.

Ці результати підкреслюють важливість ефективного управління ресурсами для забезпечення доходності бізнесу, рентабельності та довгострокового успіху компанії. Зростання зазначених фінансових показників ТОВ «БОІНГ УКРАЇНА» свідчить про належну реалізацію управлінських стратегій, тоді як ТОВ «ПРОГРЕСТЕХ-УКРАЇНА» потребує суттєвого вдосконалення фінансового планування та оптимізації виробничих процесів.

У контексті фінансової стійкості важливим є показник покриття необоротних активів власним капіталом, що відображає здатність підприємства фінансувати свої довгострокові активи за рахунок власних ресурсів. Високе значення цього показника свідчить про фінансову незалежність та зменшення залежності від зовнішніх джерел фінансування.

Аналіз показників для ТОВ «ПРОГРЕСТЕХ-УКРАЇНА» та «ТОВ «БОІНГ УКРАЇНА» демонструє суттєві відмінності у підходах до фінансування необоротних активів. Зокрема, ТОВ «ПРОГРЕСТЕХ-УКРАЇНА» у 2020 році мала надзвичайно високий показник покриття – 2831,22%, що може свідчити про значну концентрацію власного капіталу на фінансуванні довгострокових активів. Протягом наступних років цей показник знизився до 520,16% у 2023 році – ймовірно, внаслідок оптимізації структури активів або зміни стратегічних підходів до фінансування інвестиційної діяльності. Незважаючи на зниження, показник залишається високим, що свідчить про значну частку власного капіталу, хоча і вказує на потенційну необхідність більш збалансованого управління фінансовими ресурсами.

На противагу цьому, ТОВ «БОІНГ УКРАЇНА» демонструє поступове та збалансоване зростання показника покриття необоротних активів власним капіталом – від 101,92% у 2020 році до 200,37% у 2023 році. Така динаміка свідчить про зростаючу фінансову стійкість компанії та оптимальне співвідношення між власним капіталом і залученими коштами, що забезпечує фінансову гнучкість та довгострокову стійкість.

Для наочного порівняння фінансової стійкості обох компаній у 2023 році на рис. 3 представлено кругову діаграму, яка ілюструє співвідношення структури власного капіталу і зовнішніх зобов'язань. Як видно на діаграмі (рис. 3), ТОВ «ПРОГРЕСТЕХ-УКРАЇНА» має суттєво більшу частку зовнішніх зобов'язань (87,9%), що свідчить про її залежність від зовнішніх джерел фінансування. Натомість ТОВ «БОІНГ УКРАЇНА» демонструє

домінування власного капіталу (74,4%), що підкреслює її фінансову незалежність і здатність до стійкого розвитку.

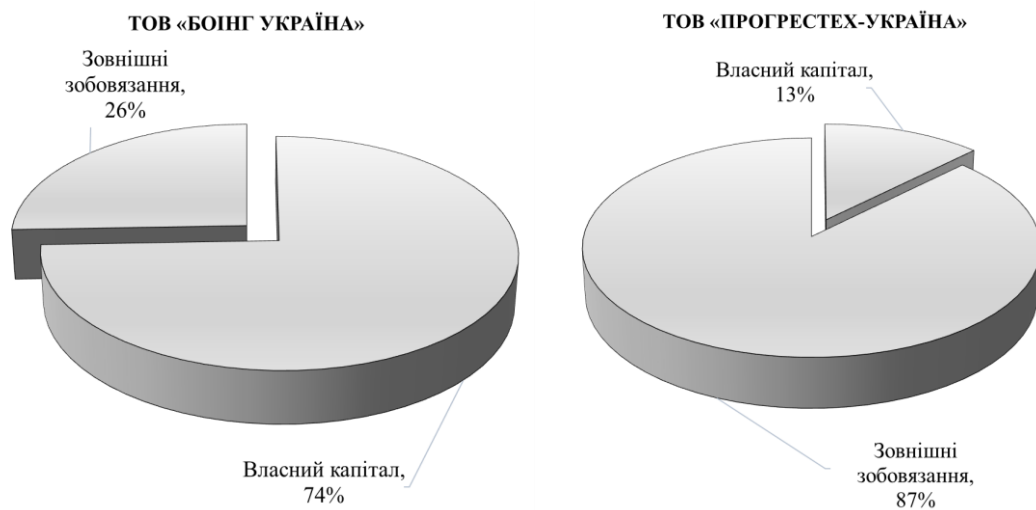

Рис. 3. Порівняння структури власного капіталу та зовнішніх зобов'язань компаній ТОВ «ПРОГРЕСТЕХ-УКРАЇНА» і ТОВ «БОІНГ УКРАЇНА» у 2023 році

Джерело: побудовано авторами на основі даних звітності підприємств [3-4]

Загалом проведений аналіз дозволив виявити суттєві відмінності у фінансовій структурі та підходах до управління інтелектуальним капіталом компаній ТОВ «ПРОГРЕСТЕХ-УКРАЇНА» і ТОВ «БОІНГ УКРАЇНА». Проте для повного розуміння ефективності управлінських практик важливо врахувати не лише фінансові та нефінансові показники, але й сучасні виклики, з якими стикаються авіаційні підприємства України.

Важливою складовою інтелектуального капіталу є людський капітал, який охоплює знання, навички та професійні компетенції працівників. Зміни у чисельності персоналу часто відображають як зовнішні впливи (економічна ситуація, військові дії тощо), так і внутрішню політику компанії (стратегічне розширення, оптимізацію процесів, упровадження нових технологій).

Для оцінки людського капіталу підприємств авіаційної промисловості України доцільно проаналізувати динаміку персоналу ТОВ «БОІНГ УКРАЇНА» та ТОВ «ПРОГРЕСТЕХ-УКРАЇНА» за період 2021–2023 років (табл. 3).

Таблиця 3. Динаміка зміни чисельності персоналу ТОВ «БОІНГ УКРАЇНА» і ТОВ «ПРОГРЕСТЕХ-УКРАЇНА» у 2021–2023 роках

Кількість персоналу	2021 р.	2022 р.	2023 р.
ТОВ «БОІНГ УКРАЇНА»	83	113	288
ТОВ «ПРОГРЕСТЕХ-УКРАЇНА»	1072	1115	1038

Джерело: сформовано авторами на основі даних звітності підприємств [3-4]

Зміни чисельності персоналу є одним із ключових індикаторів стану підприємства, що відображає як його стратегію управління людським капіталом, так і фінансові можливості щодо залучення та утримання працівників. За результатами аналізу спостерігається суттєва різниця у тенденціях змін персоналу двох компаній. ТОВ «БОІНГ УКРАЇНА» демонструє динамічне зростання кількості працівників: з 83 осіб у 2021 році до 288 у 2023 році. Це майже триразове збільшення може бути наслідком розширення операційної діяльності компанії, зміцнення її фінансової стійкості, що підтверджується зростанням коефіцієнта автономії (з 0,47 у 2020 році до 0,74 у 2023 році) та покращенням ліквідності. Стабільне зростання прибутковості компанії дозволяє їй активно інвестувати в людський капітал, залучаючи кваліфікованих спеціалістів.

На противагу цьому, ТОВ «ПРОГРЕСТЕХ-УКРАЇНА» демонструє нестабільність чисельності персоналу: у 2021 році компанія мала 1072 працівники, у 2022 році їхня кількість зросла до 1115, але у 2023 році знизилася до 1038 осіб. Це скорочення може бути спричинене військовим станом в Україні або фінансовими труднощами компанії, що підтверджується зменшенням показників ліквідності та фінансової автономії, а також різким

падінням рентабельності активів (ROA) та власного капіталу (ROE). У 2022 році ТОВ «ПРОГРЕСТЕХ-УКРАЇНА» зазнало збитків, що могло змусити керівництво оптимізувати витрати через скорочення персоналу.

Таким чином, управління чисельністю персоналу має тісний зв'язок із фінансовими показниками підприємства. Фінансова стійкість і високий рівень автономії створюють можливості для інвестування в людський капітал, тоді як зниження показників прибутковості змушує компанії скорочувати витрати, зокрема за рахунок зменшення штату працівників. Відповідно, ефективне управління фінансовими ресурсами є ключовим фактором стабільного розвитку інтелектуального капіталу авіаційних підприємств України.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

На підставі проведеного дослідження та оцінювання показників фінансової стійкості авіаційних підприємств України можна зробити висновок, що здатність компаній адаптуватися до сучасних викликів безпосередньо залежить від ефективності управління їхніми фінансовими ресурсами та раціонального розподілу структури капіталу. Так, компанія ТОВ «БОІНГ УКРАЇНА» демонструє стійке зростання платоспроможності і ліквідності, підвищення коефіцієнта фінансової автономії та стабільно зростаючу доходність і рентабельність, що свідчить про її здатність оперативно реагувати на зовнішні чинники та інвестувати в інноваційні технології і розвиток людського капіталу. У свою чергу, підприємство ТОВ «ПРОГРЕСТЕХ-УКРАЇНА» стикається з проблемами зниження платоспроможності та ліквідності, зростаючої залежності від зовнішніх джерел фінансування та волатильності рентабельності, що негативно впливає на його інтелектуальний потенціал і здатність впроваджувати інновації.

Враховуючи виявлені тенденції, варто порекомендувати звернути особливу увагу на оптимізацію структури активів та пасивів, зокрема шляхом удосконалення системи управління витратами та зниження рівня заборгованості. Необхідно впроваджувати комплексні заходи для зміцнення

фінансової автономії, що дозволить зменшити залежність від зовнішніх джерел фінансування і створить стабільну основу для довгострокових інвестицій. Особлива увага має бути приділена розвитку інтелектуального капіталу через систематичне підвищення кваліфікації персоналу та застосування сучасних інформаційних технологій, адже саме людський капітал є ключовим чинником для впровадження інноваційних стратегій і підвищення конкурентоспроможності.

Також важливо розробити та впровадити антикризові та безпекові заходи, що дозволять оперативно реагувати на зовнішні економічні та політичні виклики, зокрема в умовах воєнних дій та глобальної нестабільності. Реалізація цих рекомендацій сприятиме не лише стабілізації фінансового становища підприємств, але й створенню ефективної платформи для їх подальшого інноваційного розвитку, що є критично важливим для зміцнення позицій на міжнародних ринках та забезпечення довгострокової стійкості бізнесу.

Література

1. Хілуха О. А., Кузьмін О. Є., Ліпич Л. Г. Управління інтелектуальним капіталом машинобудівних підприємств: теоретичні та прикладні положення : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2014. 200 с. ISBN 978-617-7181-53-7.

2. Ілляшенко С. М., Голишева Є. О., Колодка А. В. Управління інтелектуальним капіталом підприємства : монографія. Суми : ТОВ «Триторія», 2017. 360 с. ISBN 978-966-97628-7-0.

3. Річна звітність ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ПРОГРЕСТЕХ-УКРАЇНА", 2020-2023 р. URL: <https://clarity-project.info/edr/39756886>.

4. Річна звітність ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «БОІНГ УКРАЇНА», 2020-2023 рр. URL: <https://clarity-project.info/edr/38921793>.

References

1. Khilukha, O.A. Kuz'min, O.Ye. and Lipych, L.H. (2014), Upravlinnia intelektual'nym kapitalom mashynobudivnykh pidpriemstv: teoretychni ta prykladni polozhennia [Intellectual capital management of machine-building enterprises: theoretical and applied provisions], Vezha-Druk, Luts'k, Ukraine.
2. Illiasenko, S.M. Holysheva, Ye.O. and Kolodka, A.V. (2017), Upravlinnia intelektual'nym kapitalom pidpriemstva [Intellectual capital management of the enterprise], TOV «Trytoriia», Sumy, Ukraine.
3. Clarity Project (2024), “Annual reports of the LIMITED LIABILITY COMPANY "PROGRESTECH-UKRAINE", 2020-2023”, available at: <https://clarity-project.info/edr/39756886> (Accessed 05 Feb 2025).
4. Clarity Project (2024), “Annual reports of the LIMITED LIABILITY COMPANY "BOEING UKRAINE", 2020-2023”, available at: <https://clarity-project.info/edr/38921793> (Accessed 05 Feb 2025).

Стаття надійшла до редакції 15.02.2025 р.